

TAL

DATUM: 20 april 2026

TALARE: Erik Thedéen

PLATS: Hanaholmen

Sårbarheter och motståndskraft i en ny världsordning

Tack så mycket Hanaholmen för inbjudan och möjligheten att få dela mina tankar om vikten av samarbete mellan såväl företag och myndigheter som länder för att skapa säkerhet, motståndskraft och konkurrenskraft.

Vi lever i en orolig och turbulent omvärld. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina som har pågått sedan 2022 orsakar förutom mänskligt lidande, negativa ekonomiska konsekvenser och bidrar till ökad osäkerhet. Det globala säkerhetsläget har ytterligare försämrats av konflikterna i Mellanöstern som eskalerade 2026. Omvärldsutvecklingen och det globala säkerhetsläget innebär nya och förhöjda ekonomiska risker genom exempelvis tullar, leveranskedjor som påverkas eller helt försvinner och alltmer volatila priser på insatsvaror som olja.

Hoten och riskerna som våra nordiska, baltiska och andra europeiska länder står inför är komplexa och präglas av stor oförutsägbarhet. Förutom ekonomiska och finansiella, handlar det även om operativa risker. Det kräver att vi arbetar intensivt och agerar strategiskt för att säkerställa att våra samhällen klarar att stå emot störningar, avbrott och kriser.

För att kunna möta dessa utmaningar måste vi ha starka grundförutsättningar, som en stabil samhällsekonomi. I det sammanhanget står Sverige väl rustat. Inflationen är tillbaka på målet och statskulden är låg. Det betyder att vi kan agera kraftfullt när vårt samhälle och vår ekonomi ställs inför nya hot och risker. Men det kräver också att vi har företag som är handlingskraftiga och innovativa. Våra små ekonomier i Norden och Baltikum kommer dessutom att behöva ha ett nära samarbete med varandra och tillsammans med andra, likasinnade länder.

Sedan finanskrisen 2008 har omfattande åtgärder vidtagits för att stärka det finansiella systemets motståndskraft. Finansmarknaderna i de nordiska och baltiska länderna är tätt integrerade. Norden-Baltikum har tydligt sammanlänkade banksystem och därmed gemensamma intressen när det gäller finansiell stabilitet.

S V E R I G E S R I K S B A N K

Postadress: 103 37 Stockholm, Besöksadress: Brunkebergstorg 11

Telefon: +46 8-787 00 00, Webb: [riksbank.se](https://www.riksbank.se)

Företag som Nordea, SEB, Swedbank, DNB, Danske Bank, Nasdaq och Euroclear tillhandahåller kritiska finansiella tjänster i flera nordiska eller baltiska länder. Efter finanskrisen 2008 har olika samarbeten för att stärka den finansiella krisberedskapen i Norden-Baltikum fördjupats, bland annat genom erfarenhetsutbyten och gemensamma övningar, där två stora finanskrisövningar genomfördes 2019 respektive 2024.

De pågående konflikterna i omvärlden visar ett tydligt behov av operativ beredskap för att ha förmågan att förebygga och hantera operativa risker. Vi kan bevittna att olika delar av den civila infrastrukturen, exempelvis datacenter, kan bli mål för fysiska attacker som riskerar att slå ut kritiska samhällsfunktioner. Riksbanken, liksom många andra centralbanker och andra aktörer bedriver ett intensivt beredskapsarbete och jag vill särskilt understryka samarbetet mellan Riksbanken och Ukrainas centralbank, där vi har fått ta del av värdefulla lärdomar och erfarenheter om att bedriva centralbanksverksamhet i krig.

Under perioder med högre grad av geopolitisk stabilitet, har investeringar i säkerhet ibland fått stå tillbaka för andra prioriteringar. För att bygga motståndskraft och skapa säkerhet för våra samhällen i detta osäkra och komplexa omvärldsläge, tydliggörs behovet av investeringar, prioriteringar och nära samarbeten. När omvärlden snabbt förändras blir våra sårbarheter mer synliga – inte minst där vi är beroende av andra. Det ställer helt nya krav på hur vi ska prioritera. Utan tillräckliga investeringar i vår egen infrastruktur med egna innovationer riskerar vi att förlora konkurrenskraft, vilket i sin tur kan göra oss mer beroende av andra och därmed mer sårbara. Här blir nordiskt samarbete centralt.

Tidigare nämnde jag kritiska samhällsfunktioner, och det är viktigt att dessa fungerar även när samhället sätts på prov. En sådan samhällsfunktion är betalningar. Vi behöver kunna betala för att handla i affären eller köpa medicin på apoteket, och även staten och näringslivet behöver ha tillgång till säkra och effektiva betalningar. I Sverige har Riksbanken sedan 2023 ansvar för att betalningar ska fungera vid fredstida kriser, höjd beredskap och krig. Vi arbetar nu intensivt tillsammans med berörda företag, liksom man gör hos våra nordiska grannar, för att öka motståndskraften i betalningssystemen på olika sätt.

Låt mig illustrera detta med några exempel.

Sverige, Finland och övriga Norden tillhör de mest digitaliserade länderna i världen, och det speglar även hur vi betalar. I Sverige är digitala betalningar vanligast och kontantanvändningen låg. Exempelvis använder vi kort kopplade till internationella kortnätverk vid cirka 90 procent av alla transaktioner i den fysiska handeln. Endast 5 procent av svenskarna betalade med kontanter vid sitt senaste köp i butik, och situationen är snarlik i de andra nordiska länderna.

Länderna i Norden har stora beroenden till ett fåtal internationella företag, exempelvis Visa och Mastercard för våra kort, och detta fungerar väl i vardagen. Men om det en dag inte skulle göra det vill jag med detta exempel belysa hur viktigt det är att även svenska, nordiska och europeiska företag fortsätter att utveckla betalningslösningar – det behövs för att betalningar ska fungera även vid störningar eller om samarbeten fallerar.

Med tanke på hur osäker vår omvärld har blivit är det av största vikt att vi arbetar för att betalningar ska fungera både i kris och i krig. Från och med den 1 juli 2026 säkerställer vi därför att det ska gå att göra offlinebetalningar med kort i Sverige för livsnödvändiga varor, under ledning av Riksbanken och tillsammans med en bred krets av marknadsaktörer. Riksbanken har tillsammans med berörda företag även påbörjat ett viktigt utredningsarbete för att undersöka om det är möjligt att göra offlinebetalningar med den omedelbara betaltjänsten via mobilen, Swish. Genom att vi har alternativa betalsätt att ta till vid störningar ökar vi redundansen i betalningssystemet. Om flera digitala betalsätt dessutom kan fungera offline har vi kommit en bra bit med att stärka betalningsberedskapen i samhället.

Trots att de används sällan anser Riksbanken även att det viktigt att bevara och stärka kontanternas ställning, inte minst av beredskapsskäl. I Sverige har regeringen nu föreslagit att bemannade livsmedelsbutiker och apotek från och med 1 juli 2026 ska vara skyldiga att ta emot kontanter. Riksbanken välkomnar detta.

Parallellt med de operativa åtgärder som vi gör här och nu behöver vi stärka skyddet av den kritiska infrastrukturen för betalningar. Konflikterna i omvärlden visar att digital infrastruktur inte bara kan utsättas för cyberattacker utan också för fysiska angrepp som kan slå ut kritiska samhällsfunktioner, inklusive betalningar. Riksbanken menar att vi måste stärka vår autonomi genom att främja innovation, konkurrens och utveckling av betaltjänster som baseras på nordisk och europeisk infrastruktur. Det kräver strategiska prioriteringar.

Allt jag nämnt kräver att alla aktörer som verkar på de finansiella marknaderna, både offentliga och privata, prioriterar och gör nödvändiga satsningar. Att säkerställa betalningar och andra samhällskritiska funktioner är en investering i vår egen säkerhet och våra barns framtid. För att lyckas behöver vi arbeta operativt, här och nu med konkreta gemensamma lösningar. Men vi behöver även tänka och agera strategiskt och titta bakom nästa hörn. En central del i det kommer att vara att vidareutveckla vårt samarbete inom Norden och inom Europa, där vi både lär av varandra och arbetar tillsammans.

Vi på Riksbanken har redan nära bilaterala kontakter om beredskapsfrågor med våra nordiska grannländer, där vi inte alltför sällan konstaterar att vi arbetar med

samma frågor och har liknande utmaningar. I den nya och oroligare världsordning som tar form är samarbete mellan våra länder viktigare än någonsin.

Vi centralbanker måste ta vårt ansvar och vara aktiva och drivande inom ramen för våra ansvarsområden, exempelvis att säkerställa fungerande betalningar i kris och krig. Detta kan underlätta annat samarbete mellan våra nordiska beslutsfattare och inom näringslivet. Utan förutsättningar till konkurrens och innovation, utan samarbete mellan våra företag, myndigheter och länder riskerar vi att hamna efter i utvecklingen vilket gör oss sårbara. Tillsammans blir vi starkare och får goda möjligheter att säkerställa att våra samhällen fungerar även när de sätts på prov.

Tack så mycket.